

Göteborgs Universitet
Statsvetenskapliga Institutionen

MILJÖSÄKERHET I DEN EUROPEISKA UNIONEN

I vilken utsträckning återfinns resursbristens synsätt gällande olika typer av naturresursers relevans i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik?

Kandidatuppsats i Statsvetenskap

Vårterminen 2009

Ord: 9782

Författare: Patrik Klingberg

Handledare: Ulrika Möller

Abstract

Intentionen med denna uppsats har dels varit att genom en begreppsutredande studie åskådliggöra en kategorisering av resursbristskolans förståelse för hur knapphet av förnyelsebara respektive icke förnyelsebara resurser gestaltar sig när det gäller att förklara konflikters uppkomst. Studien visar att brist på förnyelsebara resurser tros kunna resultera i identitetskonflikter, ekonomisk tillbakagång, institutionell splittring och civilt uppror. Otillräcklighet av icke förnyelsebara resurser å andra sidan tros kunna leda till regelrätta resurskrig. Ett annat syfte har varit att bidra med en ökad förståelse för EU:s syn på miljöfrågor inom sin utrikes- och säkerhetspolitik, GUSP, genom att undersöka i vilken utsträckning resursbristskolans synsätt gällande dessa skilda naturresursers relevans för att förklara uppkomsten av konflikter återfinns inom GUSP. Resultatet av den textanalys som genomförts på två centrala dokument som beskriver EU:s säkerhetspolitik visar att resursbristskolans antaganden gällande både hur förnyelsebara och icke förnyelsebara resurser kan leda till konflikt återfinns inom GUSP. Studien visar också att resursbristskolans antagande om att knapphet av *förnyelsebara* resurser kan leda till konflikt är mest framträdande i GUSP.

Sökord:

Resursknapphet, neo-malthusianism, Homer-Dixon, resurskrig, GUSP, resursbristskolan, EU, miljösäkerhet

Förkortningar och ordförklaringar

GUSP	Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU
EU	Europeiska unionen
Resursbristkolan	Forskningsgrupp baserad i Toronto. ”Resource scarcity school”. Thomas Homer-Dixon är dess nyckelföreträdare.

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 En ny dimension inom säkerhetspolitiken	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2.1 Syfte	6
1.2.2 Frågeställningar.....	7
2. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning.....	8
2.1 Resursbristkolan	8
2.2 Cornucopianismen.....	10
2.3 Tidigare forskning	10
2.4 Säkerhetsdiskussion	10
2.5 Teoretiska förväntningar på EU:s säkerhetsförståelse	13
2.6 Analysmodell	16
2.7 Avgränsningar	17
3. Metod.....	17
3.1.1 <i>Beskrivning av analysen</i>	17
3.1.2 <i>Beskrivande textanalys för att mäta inflytandet på den förda politiken</i>	18
3.2 Kriterier för avgörandet av slutsatser avseende inflytandet på politiken	19
3.2.1 <i>Generaliserbarhet för resultat</i>	20
3.3 Material	20
3.4 Analysschema.....	21
4. Resultatredovisning och analys.....	22
4.1 Överensstämmelse mellan GUSP och resursbristkolans antaganden.....	22
4.1.1 <i>Hotbild</i>	22
4.1.2 <i>Konfliktpotential</i>	26
4.1.3 <i>Utveckling</i>	28
4.1.4 <i>Resultatsammanfattning</i>	30
5. Slutsatser	31
6. Avslutande diskussion.....	32
7. Referenser	34
6.1 Böcker	34
6.2 Officiella dokument och webbadresser	35

1. Inledning

En ny dimension inom säkerhetspolitiken

”Att klimatförändringarna får säkerhetspolitiska konsekvenser är det väl få som förnekar. Striden om allt knappare resurser kan bli våldsamt”¹

Citatet från Dagens Nyheters ledarsida är intressant då miljö- och säkerhetsfrågor traditionellt sett har varit åtskilda. Under de senaste åren har emellertid olika typer av miljöfrågor fått en mer framskjuten position både inom svensk media och på den globala politiska agendan. Att miljöförsämring har erkänts som ett icke-militärt hot mot både nationell och internationell fred av FN:s säkerhetsråd är kanske det tydligaste exemplet på att miljöfrågor fått en plats inom den internationella säkerhetsdebatten.² I media har framförallt klimatförändringarnas påverkan på säkerhetspolitiken uppmärksamats. Argument från neo-malthusianska forskare har där fått en framträdande roll vilket ovanstående citat från DN är ett av en rad exempel på.³

Med ursprung i Thomas Malthus teorier om tillväxtbegränsning lägger neo-malthusianerna en stor vikt på jordens fysiska begränsningar. Huvudargumentet är att bristen på naturresurser, både förnyelsebara och icke-förnyelsebara, kan leda till osäkerhet och våldsamma konflikter.⁴ Knapphet och förbrukning av naturresurser har exempelvis kopplats till folkmorden i Rwanda, etniska konflikter i Kenya, Zapatistupproret i Mexiko, Israel- och Palestinakonflikten och inbördeskriget i Sudan.⁵ I och med att miljöfrågor på detta sätt börjat diskuteras i form av hot har miljöfrågorna också försetts med en säkerhetsdimension.

Det empiriska stödet bakom ”resursbristkolans” argument har kritiserats för sina metodproblem, val av fall från den beroende skalan, och beskyllts för att enbart välja fall som

¹ Dagens Nyheters ledarsida 2009-02-02 finns att läsa på:

<http://www.presstext.se/online/display.php?set=S2&xid=DN200902021137751194>

² Gleditsch, Nils Petter and Nordås, Ragnhild (2007) “Climate Change and Conflict”, *Political Geography*. 627-638.

³ Andra exempel: Dagens Nyheter 2007-08-04 finns att läsa på:

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=148&a=677057>

Svenska dagbladet 2008-01-13 finns att läsa på: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_767769.svd

⁴ Thomas F. Homer-Dixon. (1994:8) “Environmental Scarcities and Violent Conflict: Evidence from Cases”, *International Security* 19 (1).

⁵ Gleditsch N P. & Theisen O (2006:1) “Resources, the Environment and Conflict” Centre for the Study of Civil War (PRIO).

bekräftar de egna hypoteserna snarare än att utmana dem.⁶ Med tanke på denna kritik ter det sig något förvånande att just dessa argument ändå fått en så till synes framskjuten position i debattsammanhang.

Resursbristsskolans antaganden för att resurskrig kan bryta ut mellan, eller inom, stater har även kritiserats för att vara onyanserade. En framträdande kritik mot neo-malthusianismen är att de inte lyckas identifiera vilka mellanliggande variabler som är mest betydelsefulla⁷. De främsta orsakerna till politiska kriser och konflikt är enligt deras syn ett ökande befolkningstryck och högre konsumtion av resurser. Detta leder till ökande knapphet av resurser och konkurrens om resurser som kan leda till väpnad konflikt. Sammanfattningsvis kan man säga att utgångspunkten är att *fler människor kommer att slåss om mindre resurser*.⁸ Hur denna utvecklingskedja skiljer sig åt då det gäller knapphet av *förnyelsebara* resurser som vatten i jämförelse med knapphet av *icke förnyelsebara* resurser som exempelvis olja är dock inte lika väldefinierat.

1.1 Syfte och frågeställningar

Min uppsats är tvådelad och har både ett begreppsutvecklande⁹ och ett empiriskt syfte. Det begreppsutvecklande steget består av en precisering och kategorisering av de antaganden inom resursbristsskolan som dels finns för att knapphet på förnyelsebara resurser kan leda till konflikt och dels de antaganden som beskriver hur knapphet av icke förnyelsebara resurser kan resultera i en konflikt. Ambitionen är att skapa ett analyschema som möjliggör en teoretisk prövning av dessa två uppfattningar. Med hjälp av detta analyschema vill jag undersöka om resursbristsskolans syn på dessa skilda naturresursers relevans återfinns i den Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, GUSP. Jag vill också mäta vilket av dessa antaganden som är mest framträdande i GUSP. Valet av GUSP görs eftersom EU tagit på sig en ledande roll i fråga om internationella miljöavtal, miljöengagemanget kan därför tänkas genomsyra fler av unionens politikområden. EU har också strävat efter att hitta

⁶Gleditsch, Nils Petter., (1998: 390-391) "Armed Conflict and the Environment: A Critique of the literature", *Journal of Peace Research* 35 (3)

⁷ Kahl, Colin H., (2002:266) "Demographic Change Natural Resources and Violence", *Journal of International Affairs* 56(1)

⁸ Thomas F. Homer-Dixon., (1991: 85) "On the Threshold. Environmental Changes as Causes of Acute Conflict" *International Security* 16 (2)

⁹ Esaiasson, Peter; Mikael, Gilljam; Henrik Oscarsson & Lena Wängneerud (2009: 35-36)

Metodpraktikan. Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad. Upplaga 3:2.

Nordstedts Juridik AB

en ny säkerhetsroll efter det kalla krigets slut, och en ökad inriktning mot miljö säkerhet kan vara en sådan ny inriktning. Det kan därför även finnas skäl att tro att inslaget av miljö säkerhetstänkande har ökat inom GUSP. Resultatet av min studie kan bidra med en ökad förståelse för EU:s syn på miljöfrågor inom sin utrikes- och säkerhetspolitik. Antagandena för att sinande tillgångar till förnyelsebara resurser kan resultera i konflikter ter sig mer applicerbara på en större mängd platser och nationer än för icke-förnyelsebara resurser då tillgång till vatten är en direkt livsnödvändighet på ett annat sätt än till exempel olja. Det är också de fall som handlar om förnyelsebara resurser som resursbristskolan generellt sammankopplas med och där störst del forskning skett. Synen på dessa skilda typer av naturresursers relevans vittnar också om att man inom resursbristskolan i högre grad ser potentiella faror i samband med knapphet av förnyelsebara resurser.

Min förväntning är därför att de preciserade antagandena för att brist på *förnyelsebara resurser* kan leda till konflikt också har ett större inflytande på europeisk säkerhetspolitik än antaganden för att bristen på *icke förnyelsebara resurser* leder till konflikt. Denna förmodan grundar jag på att resursbristskolans teorier i allmänhet och Homer-Dixons teorier i synnerhet har fått ett stort genomslag och att dessa i större utsträckning handlar om bristen på *förnyelsebara* snarare än *icke-förnyelsebara* resurser.

1.1.2 Frågeställningar:

Återfinns resursbristskolans antaganden för hur knapphet av förnyelsebara resurser kan leda till konflikt i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik?

Återfinns resursbristskolans antaganden för hur knapphet av icke- förnyelsebara resurser kan leda till konflikt i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik?

Vilken av de två kategorierna är mest framträdande i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik?

2. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

2.1 Resursbristkolan

Den kanadensiske statsvetaren Thomas Homer-Dixon är en av nyckelföreträdarna för resursbristkolan och har lagt fram tre hypoteser om hur ökande knapphet av vissa resurser kan leda till miljökonflikter. Homer-Dixon medger att det existerar en skillnad i konfliktpotentialen mellan förnyelsebara och icke-förnyelsebara resurser, i modern tid kan Gulfkrigen ses som exempel på krig som i alla fall delvis motiverats av begär efter olja.¹⁰

Enligt Homer-Dixons första hypotes är det också mer troligt att regelrätta *resurskrig* mellan stater bryter ut på grund av *icke förnyelsebara* än *förnyelsebara* resurser. Olja och mineralresurser kan på ett mer direkt sätt omvandlas till statliga maktmedel än vad odlingsbar mark, fisk eller skogar kan. Olja och kol försör fabriker och arméer med bränsle och malm är i sin tur nödvändigt för framställning av stridsvagnar och krigsskepp. Bördig mark och skog kan förvisso på sikt generera tillgångar som kan tas i anspråk av staten för dess ändamål men resultatet är mer avlägset i tid och mer osäkert. En annan orsak förmodas vara att de nationer som är mest beroende av förnyelsebara resurser, och därför skulle vara mer motiverade att erövra resurser från sina grannländer, också tenderar att vara fattiga vilket minskar deras möjligheter till krigsföring.¹¹

Den andra hypotesen bygger på att miljöflyktingar kan skapa *identitetskonflikter*. Spänningar kan uppstå i de regioner som tar emot flyktingar genom en ökad belastning på de tillgängliga naturresurserna. Situationen i delstaten Assam i nordöstra Indien används som ett exempel på denna typ av miljökonflikt. Brist på bördig mark har de senaste 40 åren varit en bidragande orsak till en omfattande invandring från Bangladesh till Assam. Invandringen har förändrat markfördelningen, de ekonomiska relationerna, och den politiska balansen mellan religiösa och etniska grupper som utlöst identitetskonflikter.¹²

Den tredje hypotesen baseras på att miljöförstöring kan leda till *ekonomisk tillbakagång, institutionell splittring och civilt uppror*. Detta scenario gäller framförallt utvecklingsländer

¹⁰ Thomas F. Homer-Dixon. (1999: 131) *Environment, Scarcity and Violence*, Princeton University

¹¹ Thomas F. Homer-Dixon. (1994: 18-19) *Environmental Scarcities and Violent Conflict: Evidence from Cases*, *International Security* 19 (1)

¹² Thomas F. Homer-Dixon. (1999: 141-142) *Environment, Scarcity and Violence*, Princeton University

som är oförmögna att lösa ekonomiska tillbakagångar på grund av miljöförstöring. Dessa stater löper på så vis risk att utmanas av sina medborgare. Revolten i Filipinerna under 90-talet har delvis kopplats till detta scenario. Folkomflyttningar, avskogning och markförsämring antas ha varit drivande mekanismer till revolten.¹³

En miljökonflikt tenderar enligt Homer-Dixon att vara ”*ihållande, diffus och subnationell*”. Vidare förutspår han att: ”*Dess frekvens kommer sannolikt öka kraftigt under kommande årtionden genom snabb förstärkning av knapphet i många delar av världen*”.¹⁴ Med miljöknapphet menar Homer-Dixon knapphet av förnyelsebara resurser. Resursbristkolan koncentrerar sig i hög grad på att förklara och beskriva konfliktpotentialen som uppstår vid knapphet av just *förnyelsebara* resurser. Intresset för *icke-förnyelsebara* resursers relevans i konfliktsammanhang förefaller vara betydligt svagare. I själva verket är det enbart den första hypotesen om resurskrig som inkluderar icke-förnyelsebara resurser i sin förklaringsmodell. Denna hypotes anses emellertid också vara den minst sannolika av de tre.¹⁵ Behovet av ’ingenuity requirement’, ”uppfinningsförmåga” för att kompensera knapphet av förnyelsebara resurser tros också vara större än behovet av det samma för icke-förnyelsebara resurser. Detta på grund av att många förnyelsebara resurser är allmänningar och därför tenderar att utarmas eller fördärvas snabbare och med mindre effekt på marknadspriserna. För vissa förnyelsebara resurser som exempelvis vatten finns det inte heller någon möjlighet att hitta något substitut. Exploatering av en förnyelsebar resurs kan dessutom leda till effekter på närliggande resurssystem. Överdriven skogsavverkning kan exempelvis påverka lokal vattenreglering.¹⁶ Det poängteras även att knapphet av icke-förnyelsebara resurser, i synnerhet metaller, troligtvis kan övervinnas utan några överdrivna svårigheter.¹⁷

2.2 Cornucopianismen

Neo-Malthusianismens teoretiska motpol är Cornucopianismen vars teori bygger på att det inte råder någon inneboende knapphet i resurser. Människor betraktas som en resurs snarare

¹³ Thomas F. Homer-Dixon. (1991: 86) On the Threshold. Environmental Changes as Causes of Acute Conflict, *International Security* 16 (2)

¹⁴ Thomas F. Homer-Dixon. (1994: 39) Environmental Scarcities and Violent Conflict: Evidence from Cases, *International Security* 19 (1)

¹⁵ Thomas F. Homer-Dixon. (1999: 5, 8) *Environment, Scarcity and Violence*, Princeton University

¹⁶ Ibid: 112

¹⁷ Ibid: 33

än som en börda för naturen då en större population innebär en större produktion av kunskap och fler lösningar på bristen av naturresurser.¹⁸ Hur relevant denna teoribildning är i fråga om säkerhet kan dock diskuteras då dess främsta företrädare finns inom den neoklassiska nationalekonomin och inte erbjuder någon alternativ förklaringsmodell till varför konflikter kan uppstå på grund av brist på naturresurser.

2.3 Tidigare forskning

Det har gjorts studier om huruvida EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, GUSP, är influerade av resursbristkolan. Dessa studier har emellertid främst handlat om bristen på förnyelsebara resurser.¹⁹ Den del av resursbristkolans teoribildning som handlar om bristen av icke-förnyelsebara resurser har inte behandlats i samma utsträckning. Då exempelvis olja, jorderosion och tropisk regnskog innefattar olika egenskaper och särdrag som potentiella handelsvaror förefaller det troligt att de också spelar olika roller i konflikter.²⁰ En klarare distinktion mellan hur bristen på dessa två skilda sorters naturresurser anses kunna bidra till potentiella konflikter blir därför intressant.

2.4 Säkerhetsdiskussion

Säkerhetspolitik präglades innan det kalla krigets slut framförallt av att förebygga och avvärja militära hot och krig. Idag rymmer säkerhetspolitik emellertid dimensioner som social, ekonomisk och miljömässig säkerhet och internationell stabilitet. Att miljö- och säkerhetsfrågor som tidigare konstaterats inte längre hålls åtskilda är ett tecken på att det traditionella säkerhetstänkandet som präglats av nationell säkerhet och formats av potentiella konflikter mellan stater delvis håller på att luckras upp. Utöver *nationell säkerhet* är därför begreppen *energisäkerhet*, *mänsklig säkerhet* och *miljösäkerhet* nödvändiga att förklara för att förstå EU:s säkerhetstänkande.

¹⁸ Matthew Richard A (2008:1) "Resource Scarcity: Responding to the Security Challenge" International Peace Institute www.ipinst.org

¹⁹ Israelsson, Elin (2008) *Environmental Security in the European Union* C-D uppsats Göteborgs Universitet.

²⁰ Kahl, Colin H. (2002: 275) Demographic Change Natural Resources and Violence, *Journal of International Affairs* 56(1)

Den realistiska teorin och dess pessimistiska människosyn har varit den dominerande traditionen gällande internationell säkerhetspolitik efter andra världskriget. Som namnet antyder försöker den realistiska skolan att beskriva och förklara internationell säkerhetspolitik som den är, snarare än hur vi skulle vilja att den såg ut. Världen framställs som en farlig och osäker plats där våld är beklagligt men starkt ingrott. Den realistiska traditionen ser de enskilda nationalstaterna som de viktigaste aktörerna på den globala arenan och anser att krig och användandet av tvång är de centrala problemen i internationell politik. *Nationell säkerhet* blir därför central. Förklarandet av nationalstaternas våldsamma beteende kan enbart göras genom att fokusera på maktens roll och de mäktigaste staternas betydelse. Den pessimistiska inställningen är stark kring frågan om det internationella politiska systemet kan göras mer fredligt och rättvist. Även om fundamentala förändringar i det internationella systemet är nödvändiga är det osannolikt att de kommer att inträffa. Ur denna synvinkel är internationell säkerhetspolitik en fråga om upprepning och repetition, inte reformering och radikala förändringar.²¹ Realismen utgår från antagandet att den internationella politiken i avsaknad av en överstatlig myndighet består av ett anarkiskt system av nationalstater. Varje stat måste därför i första hand tänka på sig själv och sin egen säkerhet. Stater tenderar dessutom enligt denna teori att agera likadant oavsett inompolitiska förhållanden och system, utrikespolitiken är i hög grad obunden till ideologin. Internationell politik blir därmed en maktkamp då alla stater eftersträvar störst möjliga makt. Realismen är på så vis en konfliktbaserad teori där konflikter anses som oundvikliga pga. den internationella maktkampen, makt växer ojämlikt mellan stater och kan därför skapa osäkerhet.²² Att det är icke-förnyelsebara resurser och då framförallt olja och naturgas som spelar störst roll för att säkra statens trygghet förefaller att vara ett rimligt realistiskt synsätt på bristen av naturresurser. Oljekrig är en fråga om makt och därför en grundbult i hur man ska förstå världspolitiken.

Energisäkerhet är ett mångfacetterat begrepp som har olika betydelser beroende på en nations ställning. För de flesta västerländska nationer innebär *energisäkerhet* helt enkelt tillgänglighet av tillräckligt med energi till överkomliga priser. Energiexporterande länder å andra sidan avser snarare möjligheten till säker avsättning och tillgång till konsumentmarknader med begreppet. I Europa handlar energisäkerhetsdebatten till största del om hur man ska hantera

²¹ Burchill, Scott. (2001: 70) *Theories of International Relations*, Palgrave, Deakin University

²² Nye, Joseph. S (2003: 4-7) *Understanding International Conflicts*, Harvard University, Harvard

beroendet av naturgas och, i de flesta länder, om man ska bygga nya kärnkraftsverk eller återgå till (ren) kol.²³

Ett tydligt tecken på att säkerhetsbegreppet har breddats är att FN:s utvecklingsprogram UNDP omfamnat begreppet *mänsklig säkerhet*. Den mänskliga säkerheten beskrivs som universell, ömsesidigt oberoende och människocentrerad. UNDP betonar ”mänskligt liv och värdighet” framför vapen och territorium som nyckelfunktioner för en global säkerhet och hävdar att tidiga förebyggande åtgärder snarare än senare interventioner är den bästa strategin för att uppnå sådan säkerhet. Mänsklig säkerhet erbjuder också en bredare metod att angripa relationen mellan miljöförsämring och osäkerhet än det traditionella nationscentrerade säkerhetsbegreppet. Den hjälper till att förklara situationer, till exempel ekologiska katastrofer, där det inte existerar en våldsam konflikt eller social oro men där människors liv och ekosystemens stabilitet tydligt är hotade.²⁴ En del av mänsklig säkerhet är också uppfyllandet av hälsa samt tillgång till mat och arbete vilket i sin tur kan bero på människors tillgång till förnyelsebara naturresurser som vatten, odlingsbar mark och skogar.²⁵ Ett tydligt införlivande av mänsklig säkerhet i säkerhetspolitiken medför rimligtvis också en större möjlighet att fokusera på förnyelsebara resurser och vilken påverkan knapphet av dessa resurser kan leda till vad gäller mänskligt liv och värdighet. I en bredare mening skulle de ekosystemtjänster som förnyelsebara resurser kan tillhandahålla i form av erosionskontroll, vattenrening, skydd mot naturkatastrofer etc. också kunna ses som en del av den mänskliga säkerheten.

Sedan kalla krigets slut har miljöfrågor varit en viktig del i den europeiska diskussionen om global säkerhet. Trots att den internationella säkerhetsagendan har förändrats de senaste årtiondena är det emellertid fortfarande relativt oklart exakt hur det nya intresset för miljöfrågor vävs samman med försvarspolitik. Vad som ska säkras, hur detta ska ske, och genom vilka medel är traditionellt frågor som besvarats via att fokusera på staten. Genom att tillföra en miljöaspekt till säkerhetsfrågan behöver dock inte staten vara den självklara utgångspunkten för säkerhet. Det finns inte heller någon enhetlig definition av

²³ Yergin, Daniel (2006) “Ensuring Energy Security”, *Foreign Affairs* Vol. 85 Mar/Apr

²⁴ Elliot, Lorraine (2004: 201-202) *The Global Politics of the Environment*. Palgrave: New York.

²⁵ A. V. Whyte (2004: 4663-4667) “Environmental Security” *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*

miljö säkerhet.²⁶ Ett sätt att tolka miljö säkerhet är att det ”berör upprätthållandet av lokala och jordiska biosfärer som de fundamentala försörjningssystem som all mänsklig verksamhet är beroende av”. Med innebörden att mänskligheten lever utöver bärformågan av biosfären och mänskligheten därför har ett ansvar för att vända på den negativa utvecklingen.²⁷ Detta gäller främst om miljö försämringar utgör ett hot mot den nationella eller internationella säkerheten, exempelvis konfliktpotentialen vid brist av naturresurser, men också miljömässig ojämlikhet, distribution, politisk oro och miljöorsakad migration.²⁸ Användandet av termen miljö säkerhet har mött visst motstånd både från säkerhetshåll såväl som miljö håll, fast av helt olika anledningar. Säkerhetsforskare anser att den ”riktiga” säkerheten försvagas med tillägandet av något som de ofta definierar som välfärdsproblem. Från miljö håll uppmanas det till försiktighet då det anses att ett hävdande av säkerhet för miljö frågor är fel sätt att hantera dessa frågor och låser dem i en statscentrerad struktur.²⁹

2.5 Teoretiska förväntningar på EU:s säkerhetsförståelse

EU är inte en klassisk stormakt som USA eller Ryssland utan ett samarbete som grundats på liberala grunder med en stark tilltro till att samverkan mellan nationer leder till fred. Detta faktum i kombination med att EU: säkerhet inte utgör en *stats* säkerhet i konventionell mening gör att det finns skäl att tro att den gemensamma säkerhets- och utrikespolitiken också har en större kapacitet att vidga sina perspektiv utöver det traditionella nationella säkerhetstänkandet.

Efter det kalla krigets slut har EU sökt efter en ny säkerhetsroll och miljö säkerhet har fått ökad uppmärksamhet sedan mitten av nittioalet.³⁰ Historiskt sett har emellertid EU snarare gjort sig känt för att förebygga konflikter mellan sina medlemsländer. EU:s inblandning i konfliktförebyggande insatser har dock successivt ökat i takt med dess utvidgade utrikespolitiska ansvar och på grund av externa nödlägen. Jugoslavienkriget visade EU:s

²⁶ Dalby, Simon (2002) *Environmental Security* Minneapolis: University of Minnesota Press

²⁷ Buzan, Barry; Waeber, Ole & de Wilde, Jaap (1998: 8, 76, 80-81) *Security: A Framework for Analysis* London: Lynne Rienner Publisher.

²⁸ Elliot, Lorraine (2004: 201-202) *The Global Politics of the Environment*. Palgrave: New York.

²⁹ Ibid: 221

³⁰ Bremberg, Niklas and Britz, Malena (2007) “*EU Civil Protection and the New Security Role of the Union*” Paper presented at the 6th Pan-European International Relations Conference. Standing Group on International Relations, Turin 12-15 September. 8-9

brister vid hanterandet av våldsamma konflikter, unionen är bättre rustat för att förebygga konflikter från att bryta ut.³¹ Att exempelvis förebygga förekomsten av brist på naturresurser i utvecklingsländer skulle därför kunna passa in i EU:s nya säkerhetsroll.

För att få en bredare förståelse för EU:s roll i världspolitiken måste man också inkludera unionens *normativa makt*. Rosecrance och Manners framhåller att EU:s internationella åstadkommanden i högre grad varit normativ än empirisk.³² EU:s normativa makt skiljer sig från de etablerade stormakterna på så sätt att unionens hybrida styrelseskick och rättsförfattning vuxit fram ur en helt annan historisk kontext. EU skapades i en tid där den nationalism som nyligen lett till två världskrig inte stod högt i kurs. Detta var en starkt bidragande orsak till att unionens institutioner och politik utformades i en kontext där européer var engagerade i att förena sina resurser för att bevara och stärka den europeiska freden och friheten. EU har därför utvecklats till en hybrid av överstatligt styre och en internationell stat som skiljer sig från traditionella/westfaliska normer. EU representerar på så sätt en ny och annorlunda politisk form som tecknar en påfallande annorlunda och mer komplex bild än traditionella modeller för att förklara internationell politik tillåter. Detta hybrida system framhåller vissa principer som är gemensamma för alla medlemsländer, exempelvis anses ett starkt engagemang för de mänskliga rättigheterna vara en av EU:s karaktäristiska grundprinciper. EU:s utrikespolitik vägleds också av samma liberala principer som unionen grundats på: befestandet av demokrati, rättsstaten, och respekt för mänskliga och grundläggande friheter.³³

Uppfyllandet av dessa principer finner inget direkt stöd i den realistiska teorin om utrikespolitik och dess pessimistiska människosyn, denna del av EU:s utrikespolitik kan snarare kategoriseras som ”icke-realistisk” och ligger närmare teorierna om mänsklig säkerhet. EU:s främjar också hållbar utveckling inom såväl som utanför unionen.³⁴ Detta arbete kan ses som ett led i att sprida de liberala normerna då begreppet hållbar utveckling förutom en ekologisk och ekonomisk hållbarhet innehåller ett starkt fokus på social hållbarhet

³¹ Smith, Karen E (2004: 135) *The Making of EU Foreign Policy, The Case of Eastern Europe*, Palgrave Macmillan

³² Manners, Ian (2002: 238) *Journal of Common Market Studies* Volume 40. Number 2.

³³ Smith, Karen E (2004: 240-241) *The Making of EU Foreign Policy, The Case of Eastern Europe*, Palgrave Macmillan

³⁴ Miljödepartementets beskrivning av EU:s strategi för hållbar utveckling. Finns att läsa på:

<http://www.regeringen.se/sb/d/1591/a/66992>

och ett uppfyllande av grundläggande mänskliga behov.³⁵ EU:s omfattande av hållbar utveckling kan tolkas i linje med att de i alla fall delvis anammat miljösäkerhetsaspekter i sin politik och därför mer sannolikt prioriterar arbetet med förnyelsebara än icke-förnyelsebara naturresurser. Visserligen är det inte troligt att EU:s medlemsländer tillhör de områden som kommer att drabbas hårdast av brist på förnyelsebara naturresurser. Det är dock en reell verklighet att återkommande perioder av torka är ett samhällsligt, ekonomiskt och miljöpåverkande problem i södra Europa.³⁶ Miljöflyktingar och identitetskonflikter kan också i ett längre perspektiv tänkas påverka åtminstone en del av EU:s medlemsländer. Rätten till ekosystemtjänster som exempelvis skogar erbjuder, genom att reglera avrinning och skydda mot översvämningar, kan också i ett vidare perspektiv ses som en form av mänsklig rättighet. Arbetet med en global spridning av hållbar utveckling speglar hur EU använder sin normativa makt för att påverka miljöutvecklingen på ett ”icke-realistiskt” sätt och värdesätter nyttan av förnyelsebara resurser.

Icke-förnyelsebara resurser som olja borde å andra sidan röna större uppmärksamhet om EU agerar i enlighet med det klassiskt realistiska utrikespolitiska perspektivet då fossila bränslen går att betrakta som en maktresurs i en annan utsträckning än exempelvis skog. Den starka ställning som nationell säkerhet historiskt sett har haft inom internationell säkerhetspolitik kan inte heller negligeras. Det som talar för det motsatta – att det är knapphet av icke-förnyelsebara resurser som prioriteras och fått större inflytande – är att EU vill trygga sin energisäkerhet genom tillförlitlig tillgång till fossila bränslen. Exempelvis har EU-nationen Danmark intressen i den olja och gas som finns under isen i Arktis och Tyskland har ingått i ett stort pipelineprojekt för att importera naturgas från Ryssland. Dessa nationers interna intressen för fossila bränslen i kombination med ett generellt energisäkerhetstänkande för hela unionen kan tänkas generera ökad uppmärksamhet gentemot den konfliktpotential en brist av icke-förnyelsebara resurser kan leda till. Det är också troligt att det inom EU finns skilda strategier för att uppnå intern säkerhet och extern sådan. Som tidigare konstaterats bygger EU på en stark tilltro till samarbeten mellan nationer. De liberala idéer som ligger bakom samarbetet utgår från att demokrati, respekt för mänskliga och minoriteters rättigheter, ekonomisk tillväxt och integration leder till stabilitet och fred. Att se till att EU:s

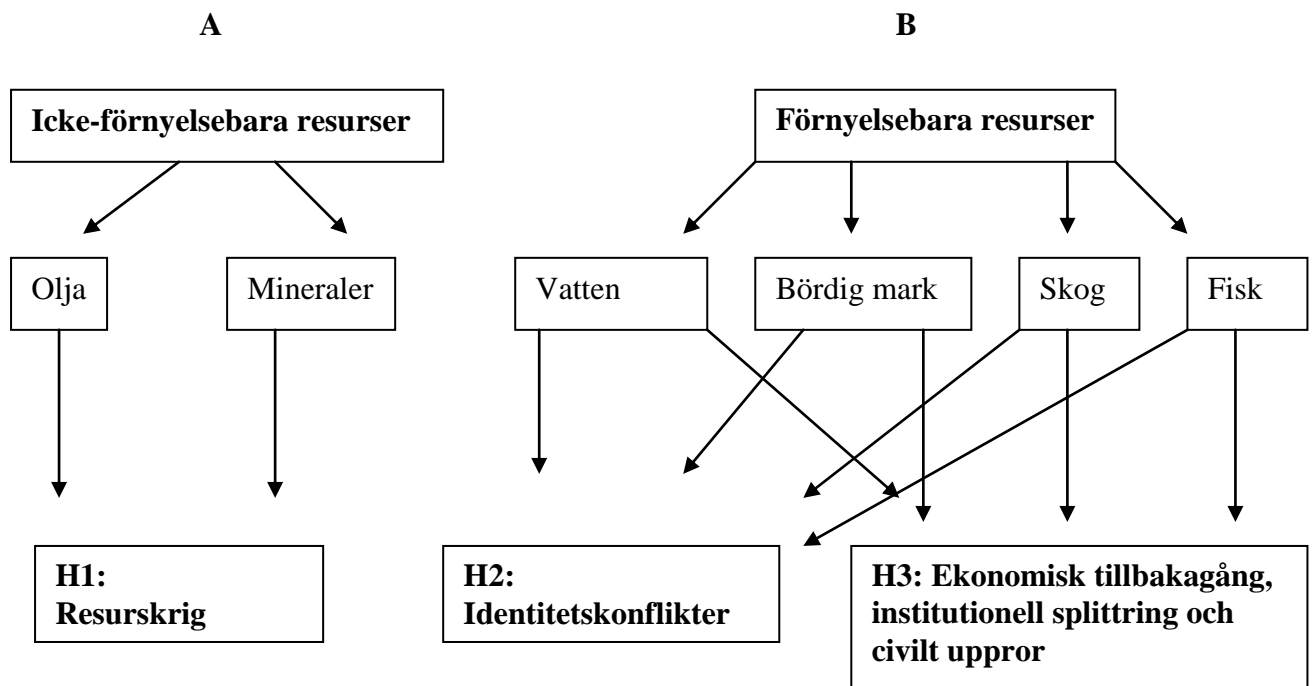
³⁵ <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm>

³⁶ http://www.vattenportalen.se/fov_eur_djup_sot_vattenforsorjning.htm

medlemsländer uppfyller dessa krav och att verka för att unionens närmsta grannländer också närmar sig dem är en lösning för både intern och extern säkerheten inom unionen.³⁷

2.7 Analymodell

2.7.1 Tabell 1- Resursbristskolans teorier

Tabellen visar resursbristskolans antagande för hur icke-förnyelsebara resurser respektive förnyelsebara resurser kan leda till konflikter.

2.8 Avgränsningar

Jag kommer att avgränsa min studie till att enbart undersöka en begränsad mängd dokument som rör EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Textanalysen kommer att bestå av "European Security Strategy (ESS)- A Secure Europe in a Better World" från 2003 framtaget av rådet och kommissionens rapport "Climate Change and International Security (CCIS) from the Commission and the Council's High Representative" från 2008. Genom att inkludera "Rådets årliga rapporter till Europaparlamentet om de viktigaste aspekterna och de grundläggande vägvalen när det gäller GUSP" i det undersökta materialet skulle eventuellt en

³⁷ Karen E Smith (2004) *The Making of EU Foreign Policy, The Case of Eastern Europe*, Palgrave Macmillan 138

förändring över tid kunna mätas. Men med tanke på att EU fram till slutet av nittioalet inte hade någon militär del och att en säkerhetsstrategi utvecklades så sent som 2003 handlar det troligtvis om ett för snävt tidsspänn, fem år, för att kunna fastställa någon tydlig förändring över tid. Jag har istället valt dessa två centrala dokument som därmed möjliggör en givande undersökning som hamnar inom den tidsperiod min studie tillåter.

De förnyelsebara resurserna skulle kunna delas upp ytterligare i två eller tre grupperingar, de som tillhandahåller varor och de som tillhandahåller olika sorters tjänster, eller både och. Skogar exempelvis tillhandahåller timmer som är en vara samtidigt som de möjliggör vattenreglering på lokal nivå vilket kan ses som en tjänst.³⁸ För att underlätta kategoriseringen och göra min undersökning mer lättöverskådlig har jag emellertid valt att nöja mig med att dela upp naturresurser i kategorierna förnyelsebara och icke-förnyelsebara.

3. Metod och material

3.1 Beskrivning av analysen

Mitt första steg har varit att lyfta fram och identifiera de antaganden som finns inom resursbristskolan dels för hur knapphet av *förnyelsebara* resurser kan leda till konflikt och dels de antaganden som finns för att knapphet av *icke-förnyelsebara* resurser kan ha samma verkan. Förståelsen skiljer sig åt då det exempelvis brist på vatten och brist på olja innebär två skilda scenarion, denna skillnad uppmärksammas också delvis av forskare inom resursbristskolan men framförallt av dess kritiker.³⁹ Efter att antagandena kartlagts har jag delat upp resursbristskolan i två olika kategorier. Dels en kategori A som rymmer resursbristskolans förståelse för hur knapphet av *icke-förnyelsebara* kan leda till konflikt och dels en kategori B som rymmer resursbristskolans förståelse för hur knapphet av *förnyelsebara* resurser kan leda till konflikt.

3.1.2 Beskrivande textanalys för att mäta inflytandet på den förda politiken

En vanligt förekommande metod för att undersöka hur stark påverkan rådande forskning har på den förda politiken är att jämföra ”förståelsen” hos forskarna med det politiska resultatet.

³⁸ Thomas F. Homer-Dixon.(1999: 47) *Environment, Scarcity and Violence*, Princeton University

³⁹ Kahl, Colin H. (2002: 275) Demographic Change Natural Resources and Violence, *Journal of International Affairs* 56(1)

Det andra steget är således att genomföra en kvalitativ textanalys där argumenten som förekommer på den beroende variabeln, Gusps politik, beskrivs och systematiseras och sedan knyts samman med kategori A respektive kategori B.⁴⁰ Detta bör göra det möjligt att identifiera om de två kategorierna återfinns, samt i vilken utsträckning de olika delarna av resursbristsskolan fått inflytande över den förda politiken i GUSP. Efter analysen avser jag med andra ord kunna avgöra om den ena kategorin är mer framträdande än den andra i de textdokument från GUSP som jag undersöker. Svaren på de frågor jag vill besvara i denna uppsats skulle antagligen kunna nås genom exempelvis informantintervjuer med personer som tagit fram och förberett de textdokument som jag använder mig av. Då tidsramen för denna uppsats är reellt snäv och en annan inriktning krävt både mer tid och resurser anser jag dock att en kvalitativ textanalys är det mest adekvata tillvägagångssättet för att besvara mina frågeställningar. Valet av en kvalitativ textanalys istället för en kvantitativ metod görs då det är helheten i texterna som är relevant snarare än summan av delarna. Vissa delar av texterna förväntar jag mig vara viktigare än andra, det finns också skäl att tro att de budskap som jag eftersöker ligger dolt under ytan och mer lämpligt kan tas fram genom intensiv läsning av texterna. Operationaliseringen av en kvantitativ innehållsanalys på detta område är också problematisk då det finns en stor risk att missa någon av de viktiga komponenter som de olika kategorierna rymmer. Att avgöra huruvida antagandena som återfinns i mina kategorier återfinns i texterna bör inte utgöra någon större problematik så länge mina kategorier är väldefinierade. En gränsdragningsproblematik vid avgörandet av vilken kategori som har mest inflytande inom GUSP kan emellertid bli ett mer komplicerat analysproblem.

3.2 Kriterier för avgörandet av slutsatser avseende inflytandet på politiken

Om resursbristsskolans syn på *förnyelsebara* respektive *icke förnyelsebara* resursers skilda relevans för att förklara uppkomsten av konflikter återfinns inbäddad i GUSP går det att hävda att en överensstämmelse existerar mellan förståelsen hos resursbristsskolans forskare och GUSP:s politiska resultat. Resultatet behöver inte överensstämma exakt eller ordagrant men innebörden bör vara den samma. Analysschemat bör kunna visa huruvida resursbristsskolans antaganden för de skilda naturresursernas relevans i återfinns i GUSP. I vilken grad dessa överensstämmer med analysschemat bör också gå att redovisa på ett tydligt

⁴⁰ Esaiasson, Peter; Mikael, Gilljam; Henrik Oscarsson & Lena Wängneerud (2009: 239-240) Metodpraktikan. Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad. Upplaga 3:2. Nordstedts Juridik AB

sätt. Vilken av de två kategorierna som är mest framträdande i den förda politiken kan däremot leda till en gränsdragningsproblematik. Hur de fastslagna resultaten kommer att se ut beror på min tolkning och bedömning av materialet, användandet av mina kategorier bör dock minska mitt eget inflytande av tolkningen. Jag försöker att tydligt visa vilka kriterier jag ställer upp för att närma mig materialet objektivt och presentera en rättvis bild med hjälp av analys-schemat. Resultatet presenteras och beräknas genom att använda begreppen ”närmre” eller ”längre ifrån” för att beskriva hur nära mina kategorier resultaten är. Tolkningen och fastställandet av gränsdragningar kan onekligen bli en utmaning.⁴¹

En svårighet som jag eventuellt kommer att möta, dels när jag gör det tolkningsarbete som krävs för att analysera materialet och dels när jag utifrån resultaten drar slutsatser, är som tidigare nämnts problematiken med nivåskattningar. Genom att öppet diskutera i vilken av analys-schemats ”boxar” olika uttalanden från GUSP hamnar hoppas jag kunna övervinna denna problematik. För att gestalta EU:s överrensstämmelse med kategorierna kommer förståelsen för resursbristsskolans antaganden att uppdelas i tre avdelningar: hotbild, konfliktpotential och utveckling. För att kunna avgöra om en förståelse för de två kategorierna återfinns inom GUSP i över huvud taget bör åtminstone en av avdelningarna hamna närmre resursbristsskolans antaganden. För att göra bedömningen att en av kategorierna är mer framträdande i GUSP än den andra bör denna kategori hamna närmre resursbristsskolans antaganden i fler avdelningar än vad den andra kategorin gör. Ett tänkbart resultat skulle exempelvis kunna vara att EU:s syn vad gäller kategorin icke-förnyelsebara resurser ligger närmre resursbristsskolans vid bedömningen av hotbild och utveckling men längre ifrån vad gäller konfliktpotential. Det vill säga närmre i två avdelningar och längre ifrån i en. Ett lika möjligt resultat är att EU:s syn vad gäller kategorin förnyelsebara resurser ligger närmre resursbristsskolans vid bedömningen av hotbild men längre ifrån vad gäller konfliktpotential och utveckling. Det vill säga närmre i en avdelning och längre ifrån i två. Studien visar då att kategorin icke-förnyelsebara resurser i högre grad hamnar närmre resursbristsskolan än vad kategorin förnyelsebara resurser gör. Vid ett sådant resultat går det att bedöma att resursbristsskolans synsätt vad gäller icke-förnyelsebara resurser är mest framträdande då den hamnar närmre resursbristsskolans förståelse i flest avdelningar. Självklart är det viktigt att en tydlig skillnad görs mellan vad som är ursprungstextens innehåll och vad som tillförts i form

⁴¹ Ibid: 254

av min egen analys.⁴² Resultatet kommer att redovisas i citat (på engelska), underbyggda slutsatser och korta sammanfattningar.

3.2.1 Generaliserbarhet av resultat?

Studien omfattar enbart EU och är därmed svår att generalisera inom andra kontexter. Det finns ingen ambition att generalisera resultatet så att detta skulle gälla även för andra internationella organisationer som exempelvis den Afrikanska unionen. Fler undersökningar måste göras för att kunna möjliggöra bredare generaliseringar. Analysschemat bör dock kunna användas i andra kontexter för att nå dessa resultat.

3.3 Material

Vilket material som används är avgörande för uppsatsen och bör därför väljas med varsamhet. Materialet ska kunna ge en bra bild av idébäraren.⁴³ Materialet måste visa hur EU införlivar miljöaspekter i GUSP. GUSP är huvudsakligen ett mellanstatligt samarbetsområde inom EU. Ministerrådet anses vara själva hjärtat i GUSPs-förhandlingar.⁴⁴ Sedan 1992 har emellertid Europeiska kommissionen fått en koordinerande roll och kan exempelvis lägga fram förslag som rör Gusp och anses därför vara fullt deltagande med arbetet som utförs i GUSP.⁴⁵ Materialet kommer därför från både Ministerrådet och den Europeiska kommissionen. Det är möjligt att dessa två olika institutioner har helt olika sätt att angripa frågor som rör GUSP, men det är den generella bilden som är betydelsefull för den här analysen. Genom att utesluta en av institutionerna skulle även en viktig påverkansfaktor på GUSP uteslutas. Textanalysen kommer att bestå av följande dokument: "European Security Strategy (ESS)- A Secure Europe in a Better World" framtagen av rådet och "Climate Change and International Security (CCIS) from the Commission and the Council's High Representative" från kommissionen. De samtida säkerhetsangelägenheterna tas huvudsakligen upp i ESS-rapporten från 2003 medan CCIS-rapporten från 2008 snarare beskriver hur miljöaspekter involveras i GUSP. Detta bör ge en överblicksbild över EU:s säkerhetspolitik.

⁴² Ibid: 253

⁴³ Ibid: 246-249

⁴⁴ Nugent, Niell & Paterson, William E. (2006: 505) *The Government and Politics of the European Union* Palgrave, New York Union Series. Sixth edition

⁴⁵ Ibid: 509

3.4 Tabell 2- Analysschema

Förväntningar på hur EU:s syn bör gestalta sig om denna ska överensstämma med resursbristskolans antaganden.

	A Icke förnyelsebara	B Förnyelsebara		
Hotbild	EU tror att knapphet av icke-förnyelsebara resurser kan leda till regelrätta resurskrig mellan nationer. Detta gäller i högre grad för fossila bränslen som olja och naturgas än mineraler.	EU tror att knapphet av förnyelsebara resurser leder till negativa sociala effekter som ansträngd jordbruksproduktion, pressad ekonomi, migration, segmentering av samhället, institutionell splittring, osäkerhet och etniska konflikter. EU tror att dessa negativa sociala effekter kan leda till våldsamma konflikter och hota nationell såväl som internationell fred. Detta gäller i högre grad vid vattenbrist och knapphet av bördig mark än vid brist av skog och fisk.		
Konflikt-potential	EU tror att risken för att mellanstatliga krig ska bryta ut på grund av knapphet av icke-förnyelsebara resurser är låg. Emellertid anses konfliktpotentialen vara högre vad gäller fossila bränslen då de inte kan ersättas på samma vis som mineraler.	EU tror att risken för att identitetskonflikter och civilt uppror ska uppstå på grund av knapphet av förnyelsebara resurser är hög. Särskilt hög är konfliktpotentialen vid vattenbrist. Även brist på bördig mark ses som en källa till konflikt. Konfliktpotentialen vid brist av skog och fisk anses vara lägre.		
Utveckling	EU förutspår att knapphet av icke-förnyelsebara resurser, framför allt metaller, kan övervinnas. EU anser att det inte finns ett lika stort behov av uppfinningsförmåga för att bemöta knapphet av icke-förnyelsebara resurser som för förnyelsebara.	EU förutspår att en försämring av ekosystemen kommer att fortsätta i framtiden. I första hand på grund av klimatförändringar som resulterar i knapphet av vatten, bördig mark, skog och fisk. EU förutspår att framförallt utvecklingsländer kommer att drabbas av den komplexa samverkande miljöknappheten som kan leda till våld, institutionell splittring och samhällelig upplösning som kan hindra anpassning samt institutionell och teknologisk innovation. EU anser därför att våld orsakat av knapphet av förnyelsebara resurser kommer att bli mer frekvent förekommande i framtiden och hota nationell och internationell säkerhet.		
Skala	Närmre	Längre ifrån	Närmre	Längre ifrån
Exempel	Våld orsakat av brist på icke-förnyelsebara resurser anses inte troligt.	Våld orsakat av brist på icke-förnyelsebara resurser anses troligt	Våld orsakat av brist på förnyelsebara resurser anses troligt	Våld orsakat av brist på förnyelsebara resurser anses inte troligt.

4. Resultatredovisning och analys

I detta kapitel kommer de analytiska verktygen dvs. de operationella indikatorerna i form av kategorier som utvecklats i metodkapitlet att tillämpas.

4.1 Överensstämmelse mellan GUSP och resursbristskolans antaganden

Synen på hotbild, synen på konfliktpotential och synen på utveckling presenteras separat med en kortare redovisning.

4.1.1 Hotbild

Om EU anammat resursbristskolans teorier bör de enligt analys-schemat⁴⁶ tro att knapphet av förnyelsebara resurser leder till negativa sociala effekter i form av ansträngd jordbruksproduktion, pressad ekonomi, migration, segmentering av samhället, institutionell splittring, osäkerhet och etniska konflikter. Dessa negativa sociala effekter kan leda till våldsamma konflikter och hota nationell såväl som internationell fred. När det gäller de icke-förnyelsebara resurserna bör EU tro att knapphet av icke-förnyelsebara resurser kan leda till regelrätta resurskrig mellan nationer. Detta ska i högre grad gälla för fossila bränslen som olja och naturgas än för mineraler.

De texter som ingår i analysen ger uttryck för en medvetenhet om miljöknapphet. Den röda tråd som löper genom både ESS- och CCIS-rapporten är att klimathotet tydligt behandlas och ses som den främsta orsaken till knapphet då det gäller förnyelsebara resurser som exempelvis vatten, bördig mark och fiskbestånd och att denna brist kommer att öka konkurrensen av dessa resurser och ytterligare spä på redan existerande konflikter över framförallt förnyelsebara naturresurser. *“climate change will heavily affect Europe’s natural environment and nearly all sections of society and the economy.”... “the overall effect is that climate change will fuel existing conflicts over natural resources [arable land, water, food and fish stocks] ...” and “... [EU] recognise the link between global warming and competition for natural resources.”*⁴⁷. *“Competition for natural resources - notably water - which will be aggravated by global warming over the next decades”*⁴⁸ Citaten ovan illustrerar i stora drag hur EU:s syn

⁴⁶ Se analys-schema tabell 2:20

⁴⁷ CCIS (2008:3) “Climate Change and International Security” Report from the European Commission and the Secretary-General/High Representative to the European Council. 3 March 2008

⁴⁸ ESS (2003: 2-3) “European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World” Brussels, 12 December 2003.

erinnrar om den bild som framförs av resursbristkolan då det gäller knapphet av förnyelsebara resurser. Detta exemplifieras ytterligare genom geografiska exempel. Vad gäller ansträngd jordbruksproduktion tros torka, överanvändning av bördig mark och vattenbrist kunna leda till konflikter i Afrika: *“In southern Africa, droughts are contributing to poor harvests, leading to food insecurity in several areas with millions of people expected to face food shortages...”* *“In the Horn of Africa reduced rainfall and increasing temperatures will have a significant negative impact on a region highly vulnerable to conflicts.”*⁴⁹ Att brist på förnyelsebara resurser kan leda till en pressad ekonomi konstateras inte ordagrant i någon av texterna men implicit kan de konsekvenser som klimatförändringarna spås frambringa tolkas som att EU:s syn delvis överensstämmer med resursbristkolans. *“It has been estimated that a business as usual scenario in dealing with climate change could cost the world economy up to 20% of global GDP per year...”*⁵⁰ En stegrad frekvens av naturkatastrofer beskrivs som orsaken till den ekonomiska tillbakagången vilket i sin tur ökar bristen av förnyelsebara resurser, underförstått i de drabbade områdena men även i de delar av världen som förskonats från katastroferna. *“An increase in disasters and humanitarian crises will lead to immense pressure on the resources of donor countries...”*⁵¹ Vad gäller sambandet mellan knapphet av förnyelsebara resurser och migration ses också en klar förbindelse. *“Some countries that are extremely vulnerable to climate change are already calling for international recognition of such environmentally-induced migration. Such migration may increase conflicts in transit and destination areas. Europe must expect substantially increased migratory pressure.”*⁵² Antagandet överensstämmer sålunda med de uppställda förväntningarna att EU bör tro att knapphet av förnyelsebara resurser kan leda till ökad migration.

Om uppfattningen ska sammanliknas med resursbristkolan bör brist av förnyelsebara resurser kunna leda till segmentering av samhället, institutionell splittring, osäkerhet och etniska konflikter. Dessa negativa sociala effekter i kombination med dem som behandlats ovan, ansträngd jordbruksproduktion, pressad ekonomi och migration, bör även kunna leda till våldsamma konflikter om en överensstämmelse ska kunna fastslås. Dessa antaganden erhåller också visst stöd i materialet. *“Climate change may significantly increase instability in weak or failing states by over-stretching the already limited capacity of governments to*

⁴⁹ CCIS (2008: 6)

⁵⁰ CCIS (2008: 4)

⁵¹ CCIS (2008: 4)

⁵² CCIS (2008: 4)

*respond effectively to the challenges they face. The inability of a government to meet the needs of its population as a whole or to provide protection in the face of climate change-induced hardship could trigger frustration, lead to tensions between different ethnic and religious groups within countries and to political radicalisation. This could destabilise countries and even entire regions.*⁵³ Det görs en distinktion mellan utvecklade och utvecklingsländer men materialet indikerar också att de utvecklade länderna kan påverkas av de negativa sociala effekter som brist på förnyelsebara resurser kan leda till. EU skulle exempelvis kunna påverkas genom ekonomiska förluster och högre matpriser. Huruvida de negativa sociala effekter som tros härröra från bristen av förnyelsebara resurser leder till våldsamma konflikter framgår emellertid inte bokstavligen i materialet. Att konflikter kan uppkomma är tydligt. *“...climate change will fuel existing conflicts over depleting resources...”*⁵⁴ *“Such migration may increase conflicts...”*⁵⁵ *“Conflicts over remaining resources...”*⁵⁶ Om dessa konflikter är våldsamma framgår dock inte. Det går att tolka materialet som att en förståelse för att våldsamma konflikter kan uppstå på grund av knapphet av förnyelsebara resurser trots allt finns inbäddad i texterna. EU hänvisar till att klimatförändringarna redan i dagsläget påverkat konflikten i Darfur eftersom konflikten delvis handlar om bördig mark och vatten. *“climate change is having a major impact on the conflict in and around Darfur”*.⁵⁷ Detta kan tolkas som att EU drar slutsatsen att brist på förnyelsebara resurser, i detta fall bördig mark och vatten, kan leda till våldsamma konflikter och hota nationell såväl som internationell fred.

Det finns en förståelse för att knapphet av förnyelsebara resurser leder till negativa sociala effekter vilket gestaltas tydligt i textmaterialet. Framförallt genom den uttryckliga kopplingen mellan klimatförändringar och ökad knapphet av förnyelsebara resurser samt hur detta kan leda till ansträngd jordbruksproduktion, pressad ekonomi, migration, segmentering av samhället, institutionell splittring, osäkerhet och etniska konflikter. Huruvida dessa negativa sociala effekter kan resultera i våldsamma effekter framgår inte lika explicit i texterna men kan vid en grundligare tolkning ändå betraktas som inbäddat i materialet. Jag gör därför bedömningen att EU:s hotbild i fråga om brist på förnyelsebara resurser ligger närmre resursbristens förståelse snarare än längre ifrån denna.

⁵³ CCIS (2008: 5)

⁵⁴ CCIS (2008: 3)

⁵⁵ CCIS (2008: 4)

⁵⁶ CCIS (2008: 5)

⁵⁷ CCIS (2008: 5)

Av de icke-förnyelsebara resurser som omfattas av rapporterna är det energiresurser, fossila bränslen, som det läggs störst vikt vid och som ses som en hotbild. *“A further dimension of competition for energy resources lies in potential conflict over resources in Polar regions which will become exploitable as a consequence of global warming.”*⁵⁸ Europas beroendeställning gör också att de fossila bränslena är en särskilt angelägen fråga för EU. *“Energy dependence is a special concern for Europe. Europe is the world’s largest importer of oil and gas.”*⁵⁹ Att konkurrens om dessa resurser kan leda till regelrätta resurskrig är däremot inget som framgår explicit i någon av texterna och förefaller vara en relativt drastisk tolkning av EU:s förståelse. Att EU ser en påtaglig hotbild i samband med knapphet av de icke-förnyelsebara resurserna och då framförallt fossila bränslen framgår dock uttryckligt i materialet. *“One of the most significant potential conflicts over resources arises from intensified competition over access to, and control over, energy resources. That in itself is, and will continue to be, a cause of instability.”*⁶⁰ Vid redovisningen av hotbilden vid knapphet av de förnyelsebara resurserna som redovisats ovan framgick det inte heller ordagrant i texten att detta kunde leda till våldsamma konflikter. Sammankopplingen med konflikten i Darfur möjliggjorde där ändå en tolkning där en sådan förståelse kunde betraktas som inbäddad i materialet. Något liknande scenario där exempelvis Gulfkriget kopplas samman med oljetillgång går inte att finna i materialet. Å andra sidan anses intensifierad konkurrens om energiresurser (fossila bränslen) vara av hög betydelse i det ovan citerade uttalandet. *“One of the most significant potential conflicts over resources...”* Vilket skulle kunna tolkas som att brist på fossila bränslen är ett större hot gentemot nationell och internationell fred än de brister på förnyelsebara resurser som antas ha påverkat konflikten i Darfur.

Huruvida EU:s hotbild i fråga om brist på icke-förnyelsebara resurser ska placeras närmre eller längre ifrån resursbristkolans förståelse är en betydligt mödosammare bedömning att göra än den för förnyelsebara resurser. Att hotbilden beskrivs tydligare när det gäller knapphet av fossila bränslen än för mineraler överensstämmer väl med resursbristkolans antaganden. Förväntningen att knapphet av dessa kan resultera i regelrätta resurskrig överensstämmer emellertid mindre väl. Att göra tolkningen att denna förståelse finns inbäddad i materialet grundat på att EU ser fossila bränslen som en betydande presumtiv

⁵⁸ CCIS (2008: 4)

⁵⁹ ESS (2003: 4)

⁶⁰ CCIS (2008: 5)

konfliktkälla är enligt mig inte tillräckligt för att göra uppskattningen att EU anser att knapphet av dessa kan leda till regelrätta resurskrig. Min bedömning blir därför att EU:s hotbild i fråga om brist på icke-förnyelsebara resurser ligger längre ifrån resursbristens skolans förståelse snarare än närmre denna.

4.1.2 Konfliktpotential

För att en överrensstämmelse ska finnas bör EU tro att det finns en hög risk för att identitetskonflikter och civila uppror kommer att uppstå på grund av knapphet av förnyelsebara resurser. Särskilt hög bör konfliktpotentialen vara vid vattenbrist. Även brist av bördig mark bör ses som en sannolik källa till konflikt. Konfliktpotentialen vid brist av skog och fisk kan emellertid anses vara lägre. Då det gäller icke-förnyelsebara resurser är förväntningarna att EU betraktar risken för att mellanstatliga krig ska bryta ut på grund av knapphet av icke-förnyelsebara resurser som låg. Konfliktpotentialen vid knapphet av fossila bränslen bör dock vara högre än vid knapphet av mineraler.

EU prioriterar vattnets betydelse i jämförelse med övriga förnyelsebara resurser. *“Water shortage in particular has the potential to cause civil unrest and to lead to significant economic losses, even in robust economies.”*⁶¹ Det läggs en ansenlig vikt vid att knapphet av just vatten och odlingsbar mark leder till en större risk för konflikter visar sig också genom de geografiska exempel som tas upp i materialet, följande uttalande gäller Sydasien. *“Water stress and loss of agricultural productivity will make it difficult for Asia to feed its growing population... Conflicts over remaining resources and unmanaged migration will lead to instability...”* Ett liknande resonemang förs angående situationen i Centralasien. *“An increasing shortage of water, which is both a key resource for agriculture and a strategic resource for electricity generation, is already noticeable... There is thus considerable additional potential for conflict...”*⁶² Att EU tror att konfliktpotentialen är högre vid knapphet av vatten och bördig mark än vid knapphet av andra förnyelsebara resurser som skog och fisk är av dessa uttalanden att döma en rimlig tolkning av materialet.

Det uppstår emellertid en gränsdragningsproblematik vid bedömningen av om denna brist i sin tur leder till identitetskonflikter och civilt uppror och om denna risk kan kategoriseras som

⁶¹ CCIS (2008: 3)

⁶² CCIS (2008: 7)

hög. Som det konstaterats i genomgången av EU:s hotbild formuleras det inte ordagrant i materialet att identitetskonflikter och civilt uppror kan uppstå på grund av knapphet av förnyelsebara resurser. Att knapphet av vatten och odlingsbar mark kan leda till konflikt fastställs dock uttryckligen. Att dessa konflikter dessutom kan gestalta sig i form av identitetskonflikter och civilt uppror utesluts inte heller. *“climate change significantly increase instability in weak or failing states by over-stretching the already limited capacity of governments to respond effectively to the challenges they face...could trigger frustration, lead to tensions between different ethnic...groups within countries and to political radicalisation.”*⁶³ Detta citat medför ändå inte tillräckligt med eftertryck för att jag skall kunna göra tolkningen att EU anser att denna risk är hög. Scenariot gäller också främst nationer som redan har svaga institutionella system.

Synen på att de viktigaste förnyelsebara resurserna i fråga om konfliktpotential är vatten och bördig mark överensstämmer väl med resursbristkolans antaganden. Knapphet av dessa anser också EU inhysa en större konfliktpotential än vad knapphet av skog och fisk gör. Att det finns en hög risk att identitetskonflikter och civilt uppror ska uppstå till följd av denna brist är desto otydligare. Denna utveckling återfinns förvisso som ett tänkbart scenario till följd av klimatförändringarna. Detta potentiella utvecklingsscenario framhävs dock inte tillräckligt starkt för att göra bedömningen att EU anser att risken för identitetskonflikter och civilt uppror är hög. Jag kategoriserar därför EU:s syn på konfliktpotentialen av knapphet på förnyelsebara resurser som längre ifrån snarare än närmre resursbristkolans förståelse.

Det framgår i materialet att av de icke-förnyelsebara resurserna är det främst fossila bränslen, naturgas och olja, och knapphet av dessa som betraktas som potentiella konfliktorsaker. *“because much of the world's hydrocarbon reserves are in regions vulnerable to the impacts of climate change and because many oil and gas producing states already face significant social economic and demographic challenges, instability is likely to increase. This has the potential to feed back into greater energy insecurity and greater competition for resources.”*⁶⁴

Synen på att de viktigaste icke-förnyelsebara resurserna i fråga om konfliktpotential är fossila bränslen stämmer således väl överens med resursbristkolans teorier. Vid bedömningen av EU:s hotbild vad gäller icke-förnyelsebara resurser kunde jag med hjälp av textmaterialet inte göra bedömningen att en förståelse fanns inbäddad i materialet som visade på att knapphet av

⁶³ CCIS (2008: 4)

⁶⁴ CCIS (2008: 5)

dessa kunde resultera i regelrätta resurskrig. Min tolkning är att EU ser fossila bränslen som en presumtiv konfliktkälla men anser att risken för att resurskrig ska uppstå till följd av knapphet av dem är låg.

Sammanfattningsvis är EU:s syn på konfliktpotentialen hos icke-förnyelsebara resurser därmed förenlig med resursbristskolans förståelse. Jag kategoriserar därför EU:s syn på konfliktpotentialen av knapphet på icke-förnyelsebara resurser som närmre snarare än längre ifrån resursbristskolans förståelse.

4.1.3 Utveckling

Förväntningarna på EU för att deras syn ska överensstämma med resursbristskolans antaganden innebär att de förutspår att en försämring av ekosystemen kommer att fortsätta i framtiden. Knapphet av vatten, bördig mark, skog och fisk kommer i första hand att uppstå på grund av klimatförändringar. EU bör dessutom förvänta sig att den komplexa samverkande knappheten av förnyelsebara resurser kan leda till våld, institutionell splittring och samhällelig upplösning som kan hindra anpassning samt institutionell och teknologisk innovation. Knapphet av icke-förnyelsebara resurser däremot, framför allt metaller, kan övervinnas. EU bör också anse att det inte finns ett lika stort behov av uppfinningsförmåga för att bemöta knapphet av icke-förnyelsebara resurser som för förnyelsebara.

“Competition for natural resources - notably water - which will be aggravated by global warming over the next decades, is likely to create further turbulence and migratory movements in various regions.”⁶⁵ “Climate change will alter rainfall patterns and further reduce available freshwater by as much as 20 to 30% in certain regions. A drop in agricultural productivity will lead to, or worsen, food-insecurity in least developed countries and an unsustainable increase in food prices across the board.”⁶⁶ Citaten åskådliggör en framtidssyn där klimatförändringar tros leda till en förvärrad situation, framförallt i utvecklingsländerna, där ekosystemen försämras vilket resulterar i en ökad konkurrens om förnyelsebara naturresurser och tilltagande migration. EU betonar exempelvis att ökenspridning kan leda till en ond cirkel av förfall som accelererar migrationsproblematiken och kan leda till samhällelig upplösning. *“Desertification could trigger a vicious circle of degradation, migration and conflicts over territory and borders that threatens the political*

⁶⁵ ESS (2003: 2-3)

⁶⁶ CCIS (2008: 3)

stability of countries and regions.” Denna typ av migration förväntas också öka. “...*the effects of climate change...could amplify or trigger migration within and between countries...there will be millions of ‘environmental’ migrants by 2020...*” “*Europe must expect substantially increased migratory pressure.*”⁶⁷ Särskilt allvarlig bedöms situationen vara i Afrika. “*Migration in this region, but also migration from other regions through Northern Africa to reach Europe (transit migration) is likely to intensify.*”⁶⁸ Att enbart med anledning av dessa citat dra slutsatsen att EU anser att våld orsakat av knapphet av förnyelsebara resurser kommer att bli mer frekvent förekommande i framtiden, och hota nationell och internationell säkerhet, kan ses som otillräckligt. Det har emellertid konstaterats, i genomgången av EU:s syn på hotbild och konfliktpotential, att EU ser en uttrycklig koppling mellan ökad knapphet av förnyelsebara resurser och negativa sociala effekter samt en implicit förståelse för att dessa negativa sociala effekter kan resultera i våldsamma effekter. Då EU förutspår att försämringen av ekosystemen kommer att fortsätta i framtiden kan det också konstateras att de förutsätter en stegrad knapphet av förnyelsebara resurser och därmed också fler negativa sociala effekter och således även en ökning av våldsamma konflikter. Det går av den orsaken att konstatera en överensstämmelse mellan EU:s syn och resursbristskolans förståelse vad gäller utveckling och förnyelsebara resurser. Jag bedömer därför att EU:s syn på utveckling i fråga om brist på förnyelsebara resurser ligger närmre resursbristskolans förståelse snarare än längre ifrån denna.

*“because many oil and gas producing states already face significant social economic and demographic challenges, instability is likely to increase...” “the scramble for resources will intensify.”*⁶⁹ Detta uttalande talar direkt emot den förväntade synen på att knapphet av icke-förnyelsebara resurser kan övervinnas. Förvisso antas denna inställning främst gälla knapphet av metaller men att en rusning efter fossila bränslen ska intensiveras är inte förenligt med analysens förväntningar. Liknande scenarion återkommer också. “*The rapid melting of the polar ice caps, in particular, the Arctic, is opening up... the increased accessibility of the enormous hydrocarbon resources in the Arctic region is changing the geo-strategic dynamics of the region with potential consequences for international stability and European security interests.*”⁷⁰ När det gäller uppfinningsförmåga för att bemöta knapphet av icke-förnyelsebara resurser är detta inget som diskuteras ordagrant i materialet. Synen på hur energiförsörjningen

⁶⁷ CCIS (2008: 4)

⁶⁸ CCIS (2008: 6)

⁶⁹ CCIS (2008: 5)

⁷⁰ CCIS (2008: 8)

kommer att utvecklas i Europa ger dock en bild av att EU inte tror att några dramatiska förändringar kommer att ske gällande energiförsörjningen de närmsta decennierna. *“Europe is the world’s largest importer of oil and gas. Imports account for about 50% of energy consumption today. This will rise to 70% in 2030.”*⁷¹ Om EU gjort bedömningen att det inte krävs lika stor uppfinningsförmåga för att övervinna brist på icke-förnyelsebara resurser som exempelvis fossila bränslen borde de rimligtvis inte heller förutspå en högre import av olja och naturgas då dessa resurser redan kan betraktas som knappa och dessutom bidrar till klimatförändringarna. Framtidssynen borde snarare innefatta en minskad användning av fossila bränslen då uppfinningsförmåga tros kunna överkomma knappheten av icke-förnyelsebara resurser.

Det går inte att finna någon överensstämmelse mellan EU:s syn och resursbristskolans förståelse i fråga om utveckling och icke förnyelsebara resurser. EU anser att en rusning efter fossila bränslen är en trolig utveckling vilket strider mot analys-schemat förväntningar på att knapphet kan övervinnas. Materialet indikerar inte heller att EU skulle tro att det inte finns ett lika stort behov av uppfinningsförmåga för att bemöta knapphet av icke-förnyelsebara resurser som för förnyelsebara. Jag bedömer därför att EU:s syn på utveckling i fråga om brist på icke förnyelsebara resurser ligger längre ifrån resursbristskolans förståelse snarare än närmre denna.

4.1.4 Kort sammanfattning av resultaten

Resultaten visar att resursbristskolans antaganden gällande både hur förnyelsebara och icke förnyelsebara resurser kan leda till konflikt återfinns i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s syn på knapphet av förnyelsebara resurser ligger närmre resursbristskolans vid bedömningen av hotbild och utveckling men längre ifrån när det gäller syn på konfliktpotential. Det vill säga närmre i två avdelningar och längre ifrån i en avdelning. Då det handlar om EU:s syn på knapphet av icke förnyelsebara resurser visar resultatet att denna ligger närmre när det gäller syn på konfliktpotential men längre ifrån resursbristskolans vid bedömningen av hotbild och utveckling. Det vill säga närmre i en avdelning och längre ifrån i två avdelningar. Studien visar följaktligen att resursbristskolans antaganden för hur knapphet av förnyelsebara såväl som icke-förnyelsebara resurser kan leda

⁷¹ ESS (2003: 4)

till konflikt återfinns i GUSP. Studien visar också att resursbristskolans antagande om att knapphet av förnyelsebara resurser kan leda till konflikt är mest framträdande i GUSP.

4.1.5 Tabell 3- Resultatsammanfattning

	A Icke förnyelsebara	B Förnyelsebara
Hotbild	Längre ifrån	Närmre
Konflikt-potential	Närmre	Längre ifrån
Utveckling	Längre ifrån	Närmre

Tabellen visar hur EU:s syn på kategorierna icke förnyelsebara och förnyelsebara resurser överensstämmer med resursbristskolans antaganden.

5. Slutsatser

Min ambition har varit att göra en begreppsutvecklande studie där resursbristskolans skilda antaganden för hur knapphet av förnyelsebara och icke förnyelsebara resurser kan leda till konflikt samlats in och kategoriseras. Resursbristskolans syn på hur utvecklingskedjan skiljer sig åt då det gäller knapphet av förnyelsebara resurser som vatten i jämförelse med knapphet av icke förnyelsebara resurser som exempelvis olja har tidigare varit vagt definierat. Den begreppsutredande studien åskådliggör en kategorisering av hur resursbristskolans förståelse för hur knapphet av förnyelsebara respektive icke förnyelsebara resursers gestaltar sig när det gäller att förklara konflikters uppkomst. Brist på icke förnyelsebara resurser tros kunna leda till regelrätta resurskrig. Otillräcklighet av förnyelsebara resurser å andra sidan tros kunna resultera i identitetskonflikter, ekonomisk tillbakagång, institutionell splittring och civilt uppror.

Ytterligare en ambition har varit att bidra med en ökad förståelse för EU:s syn på miljöfrågor inom sin utrikes- och säkerhetspolitik. Detta uträttades genom att utföra en teoretisk studie

som identifierar huruvida resursbristkolans skilda antaganden för att knapphet av dessa olika typer av naturresurser kan leda till konflikt återfinns i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, GUSP, samt vilken av dessa inriktningar som är mest framträdande. Med hjälp av den begreppsutredande delens kategorier skapades ett analyschema. Uppsatsens frågeställning operationaliserades genom mitt analyschema och har eftersträvat att lyfta fram information – även sådan som inte är uppenbar – ur det valda textmaterialet från EU. För att åstadkomma detta har jag strävat efter god begreppsvaliditet och uttömmande kategoriseringar av mitt analysverktyg. EU:s syn kunde genom analyschemats uppställda förväntningar antingen bedömas som närmre resursbristkolans förståelse eller längre ifrån denna. För att få en tydligare bild över hur väl innehållet i GUSP överensstämmer med resursbristkolans antaganden uppdelades de uppställda förväntningarna i de tre avdelningarna hotbild, konfliktpotential och utveckling.

Resultatet av den textanalys som genomförts med stöd av det framtagna analyschemat visar att resursbristkolans antaganden gällande både hur förnyelsebara och icke förnyelsebara resurser kan leda till konflikt återfinns i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Studien visar också att resursbristkolans antagande om att knapphet av *förnyelsebara* resurser kan leda till konflikt är mest framträdande i GUSP. Min förväntning att de preciserade antagandena för att brist på förnyelsebara resurser kan leda till konflikt skulle ha ett större inflytande på Europeisk säkerhetspolitik än antaganden för att bristen på icke förnyelsebara resurser leder till konflikt visade sig således stämma.

6. Avslutande diskussion

Var analyschemat till hjälp i strävan efter att avgöra om resursbristkolans skilda antaganden för att knapphet av olika typer av naturresurser kan leda till konflikt återfinns i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik? Även om det i några fall var komplicerat att dra gränsen för huruvida EU:s syn låg närmre eller längre ifrån resursbristkolans antaganden visade sig analyschemat vägledande vid bedömningen av huruvida resursbristkolans antaganden återfinns i GUSP. Det samma gäller vid avgörandet av vilken av kategorierna som är mest framträdande i GUSP. Analyschemat skulle dock kunna utvecklas med ytterliggare graderingssteg, att bedöma innehållet antingen som närmre eller längre ifrån

resursbristsskolans antaganden kan i vissa sammanhang vara för grovskaligt. En utökning till fyra graderingar skulle troligtvis leda till en djupare nyansering av hur väl EU:s syn överensstämmer med resursbristsskolans antaganden. Med denna korrektion bör analys-schemat gå att använda i fler kontexter för att undersöka om resursbristsskolans antaganden återfinns i andra internationella organisationer som exempelvis den Afrikanska unionen. Hur väl dessa antaganden återfinns inom enskilda nationers säkerhetstänkande skulle också kunna undersökas med analys-schemat. En förutsättning för att detta ska vara möjligt är givetvis att de teoretiska förväntningarna är anpassade till den specifika unionen eller nationen.

Vad säger resultaten? Studien ger en ökad förståelse för EU:s syn på miljöfrågor, ambition att kunna generalisera har som sagt varit liten men resultaten stärker ändå en uppfattning om att resursbristsskolans antaganden fått ett bredare genomslag än det som varit synligt inom media och debattsammanhang. Att det främst är antagandena om hur förnyelsebara resurser kan leda till konflikt som är framträdande på EU-nivå indikerar hur stor genomslagskraft Homer Dixons och resursbristsskolans antaganden fått. Detta kan te sig förvånande då det empiriska stödet bakom Homer Dixons forskning kritiserats för sina metodproblem. Då intresset inom resursbristsskolan för icke-förnyelsebara resursers relevans i konfliktsammanhang fastställts som betydligt svagare är det emellertid inte så förvånande att dessa antaganden inte återfinns på EU-nivå i samma utsträckning. Den kritik som framförts gentemot resursbristsskolans onyanserade teorier då det gäller icke förnyelsebara resurser kan eventuellt förklara varför denna del inte fått samma genomslag.

Att resursbristsskolans antaganden beträffande hur förnyelsebara resurser kan leda till konflikt är mest framträdande i GUSP blir också intressant i förhållande till EU:s normativa makt. Kan resultatet rent av ses som en del av EU:s normativa makt? Att det starka engagemang för de mänskliga rättigheterna som anses vara en av unionen karaktäristiska grundprinciper påverkat utformningen av synen på miljöfrågor inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ter sig inte som någon omöjlighet. Det går också att göra kopplingen mellan införlivandet av mänsklig säkerhet i säkerhetspolitiken och en tydligare inriktning gentemot förnyelsebara resursers betydelse. Hur EU:s syn på miljöhot gestaltar sig är en pusselbit för att förklara säkerhetspolitikens utveckling. Om EU:s internationella åstadkommanden i framtiden kommer att fortsätta präglas av normativa åstadkommanden är det möjligt att denna förståelse kommer spridas till andra nationer och områden.

7. Litteraturlista

- Bergström, Göran, Boréus, Krisitina (2005) *Textens Mening och Makt. Metodbok i Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* Lund: Student Litteratur
- Bremberg, Niklas and Britz, Malena (2007) "*EU Civil Protection and the New Security Role of the Union*" Paper presented at the 6th Pan-European International Relations Conference. Standing Group on International Relations, Turin 12-15 September.
- Burchill, Scott. (2001) *Theories of International Relations*, Palgrave, Deakin University
- Buzan, Barry; Waever, Ole & de Wilde, Jaap (1998) *Security: A Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publisher.
- CCIS (2008) "Climate Change and International Security" Report from the European Commission and the Secretary-General/High Representative to the European Council. 3 March (7249/08).
Finns att läsa: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/99387.pdf (2009-03-14)
- Dalby, Simon (2002) *Environmental Security* Minneapolis: University of Minnesota Press
- DN (2007) "Extremism i Skuggan av Klimathotet" Dagens Nyheter 4 August 2007.
Finns att läsa: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=148&a=677057>
(2009-02-11)
- Elliot, Lorraine (2004) *The Global Politics of the Environment*. Palgrave: New York.
- Esaiasson, Peter; Mikael, Gilljam; Henrik Oscarsson & Lena Wängneerud (2009) *Metodpraktikan. Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad*. Upplaga 3:2. Nordstedts Juridik AB
- ESS (2003) "European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World" Brussels, 12 December 2003. Finns att läsa på: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/

docs/pressdata/EN/reports/78367.pdf (2009-03-13)

FN. "Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future" finns att läsa på: <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm> (2009-04-15)

Gleditsch, Nils Petter., (1998) "Armed Conflict and the Environment: A Critique of the literature", *Journal of Peace Research* 35 (3)

Gleditsch N P. & Theisen O (2006) "Resources, the Environment and Conflict" Centre for the Study of Civil War (PRIO).

Homer-Dixon, Thomas F (1991) "On the Threshold. Environmental Changes as Causes of Acute Conflict" *International Security* Vol: 16 (2).

Homer-Dixon, Thomas F (1994) "Environmental Scarcities and Violent Conflict. Evidence from Cases" *International Security* Vol: 19 (1)

Homer-Dixon, Thomas F (1999) *Environment, Scarcity and Violence* Princeton N.J: Princeton University Press

Israelsson, Elin (2008) "Environmental Security in the European Union" C-D uppsats Göteborgs Universitet.

Kahl, Colin H (2002) "Demographic Change Natural Resources and Violence" *Journal of International Affairs* 56 (1)

Manners, Ian *Journal of Common Market Studies* Volume 40. Number 2.

Matthew Richard A (2008) "Resource Scarcity: Responding to the Security Challenge" International Peace Institute www.ipinst.org

Miljödepartementet. Beskrivning av EU:s strategi för hållbar utveckling. Finns att läsa på: <http://www.regeringen.se/sb/d/1591/a/66992> (2009-04-16)

Nye, Joseph. S (2003) *Understanding International Conflicts*, Harvard University, Harvard

Smith, Karen E (2004) *The Making of EU Foreign Policy, The Case of Eastern Europe*, Palgrave Macmillan

SvD (2007) "EU Får Tydlig Röst För Fred" Svenska Dagbladet 13 Januari 2008. Finns att se på: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_767769 (2009-04-01)

Yergin, Daniel (2006) "Ensuring Energy Security", *Foreign Affairs* Vol. 85 Mar/Apr

Urdal, Henrik (2005) "People vs. Malthus: Population Pressure, Environmental Degradation, and Armed Conflict Revisited" *Journal of Peace Research* Vol: 42

Vattenportalen: Naturvårdsverket i samarbete med Boverket, SGU och vattenmyndigheterna. "Europas vattenförsörjning". Finns att läsa på:

http://www.vattenportalen.se/fov_eur_djup_sot_vattenforsorjning.htm (2009-03-22)

A. V. Whyte (2004) "Environmental Security" *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*

